

Polisens och Tullverket användning av AI för biometrisk fjärridentifiering i efterhand (Ds 2025:32)

Tidningsutgivarna (TU) har tagit del av promemorian och lämnar följande synpunkter främst inriktade på de sekretessbestämmelser som föreslås i promemorian.

Allmänna synpunkter

TU inleder dock med att upprepa vad vi skrev i vårt remissyttrande över Ds 2025:7. TU förstår bakgrunden till förslagen och att det krävs särskilda åtgärder för att komma till rätta med många av de hot som idag är aktuella i Sverige. Det är dock oerhört viktigt att principer om rättssäkerhet, offentlighet och möjlighet för insyn inte onödigtvis inskränks. TU anser att med ansiktsgenkänning för brottsbekämpande ändamål finns liknelser till hemliga tvångsmedel och är nära besläktat med bland annat kameraövervakning. Dessa frågor är för TU viktiga ur ett källskyddsperspektiv. TU understryker därför återigen vikten av att lagstiftning på detta område lever upp till högt ställda krav på rättssäkerhet. TU kan förstå behovet av nya verktyg. AI är ett delvis nytt och också väldigt potent verktyg där allmänhetens rätt till insyn ska vägas mot effekten av brottsbekämpning. Det är oerhört viktigt att allmänhetens rätt till insyn och de fria mediernas möjlighet att granska brottsbekämpande myndigheters arbete i största möjliga grad också möjliggörs.

I likhet med Journalistförbundet vill TU också lyfta att journalisters kommunikation med källor har ett särskilt skydd i rättegångsbalken genom till exempel avlyssningsförbudet och även vid kameraövervakning finns det ett intresse av att värna källskyddet. Detta görs genom att olika rättssäkerhetsgarantier upprätthålls och efterlevs. TU vill därför peka på vikten av att lagstiftningen avseende AI användning måste uppfylla högt ställda rättssäkerhetskrav.

Begäran om tillstånd och beslutets innehåll

I promemorian föreslås att allmän åklagare ska pröva en begäran om tillstånd från Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Tullverket, när ett sådant krävs enligt artikel 26.10 i AI-förordningen. TU anser liksom Journalistförbundet att regeringen bör överväga om inte domstolsbeslut där offentligt ombud närvarar ska krävas vid så väl beslut om inhämtning

av uppgifter som vid beslut om tillstånd att använda AI-system för biometrisk fjärridentifiering i efterhand.

Vidare föreslås i promemorian att ett beslut om tillstånd att använda AI-system för biometrisk fjärridentifiering i efterhand ska innehålla uppgift om vilken person och vilket eller vilka brott eller brottsmisstankar, samt vilket material tillståndet gäller. TU anser att ett sådant beslut även ska innehålla en motivering till varför beslutet anses proportionerligt.

Ändringar i offentlighets- och sekretesslagen

Utredningen gör bedömningen att det är lämpligt och ändamålsenligt att införa en ändring i 18 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen. Sekretess ska gälla även för uppgifter om AI-system för biometrisk fjärridentifiering i efterhand, precis som för förundersökningar, om syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs.

Sekretessen ska gälla med ett rakt skaderekvisit, vilket innebär en presumtion för offentlighet. TU kan ställa sig bakom detta men ifrågasätter placeringen av bestämmelsen då den nya regeln framför allt avser uppgifter om personer som begått brott och den bör därför inte inrymmas i en bestämmelse som handlar om förundersökning.

Vidare föreslås i promemorian att sekretess ska gälla ”för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men och uppgiften förekommer i (...) angelägenhet som avser användning av AI-system enligt lagen (2026:000) om viss användning av AI-system för biometrisk fjärridentifiering i efterhand för brottsbekämpande ändamål.” Bestämmelsen föreslås få ett omvänt skaderekvisit vilket innebär att sekretess är huvudregel. TU:s erfarenhet av omvänt skaderekvisit är att det i praktiken innebär absolut sekretess och att insynen därmed är kraftigt begränsad. Det finns enligt TU ett stort allmänintresse i ärenden som rör biometrisk fjärridentifiering i efterhand. Det är viktigt att det finns möjlighet för såväl allmänhet som journalister att granska verksamheten för att upptäcka eventuella fel och brister. Mot den bakgrunden avstyrker TU förslaget. För det fall att regeringen avser att gå vidare med förslaget anser TU att bestämmelsen i stället bör ha ett rakt skaderekvisit, det vill säga att offentlighet bör vara huvudregel.

I promemorian föreslås att den tystnadsplikt som följer av de föreslagna sekretessbestämmelserna inte ska begränsa meddelarfriheten. Om regeringen går vidare med de föreslagna sekretessbestämmelserna tillstyrker TU förslaget om att inte inskränka meddelarfriheten.

Johan Taubert

VD

Jan Fager

Jurist